

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет української й іноземної філології та журналістики

Кафедра німецької та романської філології

**УМОВНИЙ СПОСІБ ДІЄСЛОВА В СУЧАСНІЙ ІСПАНСЬКІЙ МОВІ
ТА МЕТОДИКА ЙОГО ВИВЧЕННЯ В ЛЦЕЇ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 4 курсу 481 групи
Спеціальності: 014.02 Середня освіта
(Мова і література іспанська)

Освітньо-професійної програми:
Середня освіта (Мова і література
іспанська)

Сікорська Аліна Андріївна
Керівник: кандидатка філологічних
наук, доцентка Ткаченко Л.Л.

Рецензент: учитель вищої категорії
Херсонської спеціалізованої школи І-ІІІ
ступенів № 54 з поглибленим
вивченням іспанської та інших
іноземних мов ХМР

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ УМОВНОГО СПОСОБУ ДІЄСЛОВА В СУЧАСНІЙ ІСПАНСЬКІЙ МОВІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ВИВЧЕННЯ У ЗЗСО.....	6
1.1. Модальність та граматична категорія способу дієслова	6
1.2. Особливості використання Modo Subjuntivo в іспанській мові	11
1.3. Психолого-педагогічні умови вивчення Modo Subjuntivo у ЗЗСО.....	21
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ВИКОРИСТАННЯ УМОВНОГО СПОСОБУ ДІЄСЛОВА В СУЧАСНІЙ ІСПАНСЬКІЙ МОВІ У СТАРШИХ КЛАСАХ ЗЗСО.....	25
2.1. Аналіз рівня вмінь використання Modo Subjuntivo у старших класах ЗЗСО.....	25
2.2. Методичні аспекти вивчення Modo Subjuntivo у старших класах.....	27
2.3. Методична розробка уроку з вивчення Modo Subjuntivo.....	35
2.4. Критерії та рівні розвитку вмінь використання Modo Subjuntivo. Результати формувального експерименту у старших класах	39
ВИСНОВКИ.....	42
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	45
ДОДАТКИ	
Додаток А. Контрольна робота №1.....	50
Додаток Б. Контрольна робота №2.....	52

ВСТУП

Сьогодні іспанська мова стає все більш поширеною та обов'язковою для вивчення у багатьох навчальних закладах. Нею розмовляє більша частина Південної та Центральної Америки, частина Європи та Північної Америки. За даними світової статистики, за популярністю вона є другою після англійської; у Європі ж вона посідає четверте місце за інтересом до її вивчення як іноземної.

Вивчення іспанської мови, як і будь-якої іншої, розширює можливості особистості. Особливо, коли сучасні діти багато подорожують, спілкуються в інтернеті з усім світом, вона може стати у нагоді.

Одним із завдань навчання іноземної мови є інтелектуальний розвиток – формування в учнів якостей мислення й діяльності, які необхідні для повноцінного функціонування в сучасному інформаційно розвиненому суспільстві. Органічне, виважене поєднання різних методів, форм і засобів навчання створює можливості для досягнення всіх завдань і цілей, які ставляться перед навчальним процесом.

Актуальність кваліфікаційної роботи зумовлена інтересом сучасної лінгвістики до визначення категорії модальності та умовного способу дієслова, зокрема, як одного з різновидів вираження цієї категорії, а також складністю вивчення умовного способу (*Modo Subjuntivo*), зважаючи на розгалуженість його форм та значень і залежність від мовленнєвого контексту.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота відповідає науковим дослідженням кафедри німецької і романської філології «Структурно-семантичний та комунікативно-дискурсивний аспекти дослідження мовно-мовленнєвих одиниць німецької та романських мов» та освітньо-професійній програмі Середня освіта (Мова і література іспанська).

Мета кваліфікаційної роботи – надати структурно-семантичну характеристику Modo Subjuntivo сучасній іспанській мові та запропонувати методику його навчання у старших класах ЗЗСО.

Досягнення мети роботи передбачає необхідність розв’язання таких **завдань**:

- Проаналізувати модальність та граматичну категорію способу дієслова в іспанській мові;
- Визначити особливості використання Modo Subjuntivo в сучасній іспанській мові;
- Дослідити психолого-педагогічні умови вивчення Modo Subjuntivo у ЗЗСО;
- Провести аналіз рівня вмінь використання Modo Subjuntivo у старших класах ЗЗСО;
- Схарактеризувати методичні аспекти вивчення Modo Subjuntivo;
- Визначити критерії та рівні розвитку вмінь використання Modo Subjuntivo;
- Провести аналіз результатів формувального експерименту з розвитку вмінь використання Modo Subjuntivo у старших класах.

Об’єктом дослідження є умовний спосіб дієслова в сучасній іспанській мові, **предметом** дослідження – тенденції використання Modo Subjuntivo в сучасній іспанській мові та засоби його вивчення на уроках іспанської мови в старших класах.

Теоретичною базою кваліфікаційної роботи слугували праці таких дослідників, як: А.В. Бондаренко, С.С. Ваулина, В.В. Виноградов, С.Ю. Ніколаєва, Є.І. Сінченко та інших.

При написанні кваліфікаційної роботи були використані такі **методи**: теоретичний: системний аналіз, порівняння, узагальнення даних з проблеми дослідження на основі вивчення наукової психолого-педагогічної літератури;

емпіричний: спостереження за процесом навчання учнів старших класів загальноосвітнього закладу на уроках іспанської мови.

Практичне значення роботи зумовлено можливістю використання її матеріалів на заняттях із практичної та теоретичної граматики іспанської мови в закладах вищої освіти, під час проходження виробничої практики та у подальшій роботі в школі.

Структура роботи зумовлена метою, завданнями дослідження та логікою розкриття теми. Робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ УМОВНОГО СПОСОБУ ДІЄСЛОВА В СУЧАСНІЙ ІСПАНСЬКІЙ МОВІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ВИВЧЕННЯ У ЗЗСО

1.1. Модальність та граматична категорія способу дієслова

Модальність є мовною універсалією, вона належить до числа основних категорій мови. Для лінгвістів, які займаються дослідженням модальності, предметом дослідження як і раніше, залишаються питання, пов'язані з визначенням сутності категорії модальності як однієї з найважливіших предикативних категорій пропозиції, з аналізом її змістовної структури і виявленням мовних засобів вираження модальних значень.

У зарубіжній іспаністиці розробка проблеми модальності ведеться головним чином в двох напрямках[2, с. 7]:

1) детальному аналізу піддається дієслівний спосіб, що ототожнюється більшістю дослідників із категорією модальності і розглядається як одне з граматичних засобів цієї категорії лише деякими авторами;

2) інтерпретація модальності на синтаксичному рівні зводиться, як правило, до виділення так званих модальних типів пропозицій, що здійснюється одночасно за кількома різними підставами.

У той же час деякі лінгвісти, які розглядають модальні відносини на синтаксичному рівні, класифікують пропозиції за характером відносин мовця до висловлювання і називають в якості окремих модальних типів пропозицій “пропозиції можливості” та “пропозиції сумнів”[11, с. 5].

Андрес Бельо [1, с. 84] підходить до розгляду цього питання з граматичної точки зору. З цією метою він застосовує таке поняття як вербальна реакція (тобто дієслівне керування). Він зазначає що, способом називається та форма, яку приймає дієслово, щоб позначати операції, скеровані на зрозуміння або на вираження емоцій душі. Коли ми говоримо

dudo, deseo, не форма дієслова, а його корінь має значення сумніву або бажання. Проте коли ми говоримо: *Dudo que venga; Ojalá que venga; ¡Ven!* – “Я сумніваюсь у тому, що він прийде”; “Аби він тільки прийшов”; “Приходь!” форма, а саме флексія, дозволяє нам надати дієслову “приходити” значення невпевненості, сумніву або бажання, і, в цілому, надає реченню це специфічне оціночне значення, яке ми і називаємо “способом” [1, с. 92].

Таким чином, спосіб не є лише характеристикою вербальної флексії, а також засобом надання оцінки ситуації.

У граматиці іспанської мови досліджується питання модальності речення. При цьому розрізняється диктум (репрезентативний зміст), який протиставляється способу, тобто засобу мовлення або суб’єктивному ставленню мовця щодо змісту його мовлення [14, с. 47]. Але треба наголосити на тому, що тут має місце ідентифікація репрезентативного змісту речення з репрезентативним змістом дієслова.

Дескриптивна граматика іспанської мови, наслідуючи традиції європейського лінгвістичного аналізу, розмежовує модальність мовлення та модальність висловлювання, вважаючи, що зазначення цієї різниці є корисним, оскільки при аналізі певних граматичних категорій їх межі пристосовуються виключно до одного з двох типів модальності” і наводячи як приклад цього те, що в іспанській мові питання становить модальність висловлення (енунціації) щодо самої заяви. Разом з тим, досить часто ми зустрічаємося з випадками, коли певна визначена модальна лінгвістична категорія включає у себе як висловлення, так і безпосередньо висловлене [23, с. 23].

Modo Subjunctivo представляє дію як нереальну, виражає сумнів, судження, не констатує дію. Форми Subjunctivo (умовного способу) вказують на можливість, необхідність чи бажаність дії [18, с. 126]. Subjunctivo в іспанській мові частіше вживається в підрядних реченнях у зв’язку з модальним значенням дієслова-присудка в головному реченні. У підрядних

означальних, додаткових та підметових реченнях, які вводяться відносними займенниками *quien, el que (la que, lo que, los que, las que)*, вживається Subjuntivo, якщо присудок підрядного речення виражає бажаність, можливість чи нереальність, а отже він виражає модальність. Також у підметових реченнях Subjuntivo вживається у тому випадку, коли присудком головного речення є безособовий зворот, який виражає сумнів, невпевненість, необхідність, вірогідність та можливість [18, с. 129].

Найбільш вживані безособові звороти, які виражають волевиявлення: *es necesario que, hace falta que, es preciso que, es menester que, es indispensable que, es urgente que, es posible que, es imposible que, es conveniente que, conviene que, es probable que* [34, с. 27].

Умовний спосіб вважається найскладнішою частиною іспанської граматики. Проблема способу є однією з класичних проблем іспанської мови. Комунікативно-прагматичний аспект дослідження граматичних одиниць дає можливість по-новому переосмислити роль тих категорій, які безпосередньо пов'язані з формуванням структури речення і тексту. Категорія способу є однією з таких категорій. У будь-якому серйозному дослідженні іспанської мови завжди присутній розділ, присвячений проблемі способу. Велика кількість думок, аргументів і контраргументів, наведених у дослідженнях способу іспанського дієслова переконують, що це є одним із найбільш дискусійних аспектів іспанської граматики [24, с. 3].

Modo Subjuntivo – це не час, а спосіб, що показує, як ставиться мовець до дії. Використовується для вираження всього, крім впевненості і констатації: сумнів, невпевненість, своє ставлення (це важливо, добре, погано...) Modo Subjuntivo також використовується тільки в тій частині речення, яка висловлює сумнів (в головному – виразний спосіб) [24, с. 114].

Modo Subjuntivo є найбільш обговорюваним питанням – обговорюються проблеми семантики різних форм вираження Modo Subjuntivo, характер протиставлень цих форм дійсним формам дієслова, функціональне призначення речень з Modo Subjuntivo у текстах тощо. Але

більш складним і прагматично пріоритетним є протиставлення двох основних способів: індикативу та Modo Subjuntivo чи *modo de la realidad i modo de la representación mental* [7, с. 25]

Існує безліч думок про Modo Subjuntivo серед дослідників з різних гуманітарних, і не тільки, сфер. Іспанський філолог Аларкос Льюрак розглядав Modo Subjuntivo як спосіб нереальності, каталонська лінгвістичка та психологиня Антоні Вадіа-і-Маргаріт трактувала Modo Subjuntivo як спосіб, який позначає невпевненість, Ернандес Алонсо – суб'єктивність, англійський поет Обрі Бердслі – невизначене майбутнє, французький лінгвіст та політик Патрік Шародо – припущення. Водночас індикатив, без сумнівів, є способом, який вказує на реальність, об'єктивність, впевненість і дійсність [1, с.93].

Іспанське слово *subjuntivo* походить від латинського *subiunctivus*, що означає флексію гіпотаксису. Спочатку Modo Subjuntivo за своєю суттю позначав морфему підпорядкування дієслівних форм, але наразі Modo Subjuntivo є способом, який протиставляється індикативу. На характер цього протиставлення впливає цілий ряд факторів [5, с.17].

У традиційних граматиках загальним поясненням є те, що деяким дієсловам необхідний індикатив в підрядному реченні, інші вимагають Modo Subjuntivo. Однак в будь-якому такому випадку присутній певний семантичний зв'язок між власне значенням, яке несе дієслово, і суб'єктивним способом [11, с. 102]. Приміром, ці дієслова виражають сумнів, невпевненість чи заперечення. Однак навіть таке пояснення являється не досить точним. Це пов'язано з тим, що Modo Subjuntivo може використовуватися в реченнях, які виконують різноманітні функції. У деяких самостійних реченнях він може брати на себе функції імперативу. Адже існує безліч форм наказів, закликів та прохань, в який дієслово стоїть в третій особі, що використовують Modo Subjuntivo типу *dígame, váyase* та ін. У реченнях, що починаються на *que*, Modo Subjuntivo служить вираженням бажання мовця. У підрядних реченнях він використовується у ролі підмету та

прямого додатку в різних видах речень: обставинних, означальних, визначальних [11, с. 106].

Найбільша дискусія усіх граматичних досліджень у цьому питанні полягає у тому, що досить важко пояснити сутність *Modo Subjuntivo*. Інша складність – як один дієслівний засіб може виконувати так багато функцій, використовуватись у стількох неоднорідних та суперечливих граматичних контекстах. Щоб покласти край нескінченним випадкам вживання або невживання індикативу, умов, за яких дієслова його вимагають або ні, звести усі ці випадки до одного жорсткого правила, необхідно знайти основне значення, зміст поняття *Modo Subjuntivo*, яке цей спосіб має сам по собі і разом з тим вносить його в речення. Власне найчастіше цей зміст залежить від комунікативної ситуації, її завжди треба враховувати. Тому що саме в залежності від того, в якій комунікативній ситуації знаходиться мовець, що він хоче сказати, він буде обирати граматичні засоби для вираження своїх думок [24, с. 2].

На характері комунікативної ситуації ґрунтується протиставлення індикатива *Modo Subjuntivo*. *Modo Subjuntivo* є суб'єктивним засобом, про що власне свідчить його назва. Він відображає суб'єктивне ставлення мовця до того, що він говорить [24, с. 3]. Це може бути сумнів, припущення, емоція тощо. Мовець знаходиться у ситуації, коли неможливо надати фактично стверджувальну інформацію, він радше припускає чи дає прогноз на майбутнє, на відміну від індикативу, який використовується для висловлення твердження.

Іспанська дослідниця Інес Састре писала: “Визначеність, яку виражає індикатив, протиставляється невизначеності *Modo Subjuntivo*. Це дає підстави вважати *Modo Subjuntivo* засобом, який виражає можливість, гіпотетичність, суб'єктивну оцінку реальності, тоді як індикатив позначає фактичне і дає об'єктивне відображення явищ” [48, с. 315].

Таким чином дослідниця вказала на три найголовніші опозиції, які визначають характер протиставлення двох способів іспанської мови

Indicativo – Реальне – Фактичне – Об’єктивний факт;

Subjuntivo – Ірреальне – Гіпотетичне – Суб’єктивна ідея [48, с. 344]:

Ці фундаментальні протиставлення використовуються для пояснення граматичного позначення модальності не лише в іспанській мові, а й в багатьох інших індоєвропейських мовах, у тому числі у французькій, німецькій, англійській[28, с. 23].

1.2. Особливості використання Modo Subjuntivo в іспанській мові

Визначимо, як розпізнавати дієслова у формі індикатива, або у формі Modo Subjuntivo.

1. Розділимо всі іспанські дієслова умовно на дві категорії: А і Б. До категорії А відносять наступні групи дієслів, після яких застосовується індикатив [16, с. 104]:

1) розуміння/entendimiento:

Creer, pensar, comprender, entender, reconocer, opinar, considerar, juzgar, suponer, imaginar(se), figurarse, observar, comprobar, saber, deducir, recordar, acordarse(de), olvidar, averiguar, descubrir, adivinar, soñar, intuir.....

2) фізичні відчуття/Sentidos:

Ver, oír, notar, observar, comprobar, darse cuenta, descubrir, sentir I.....

3) мова/lengua:

Contar, afirmar, narrar, escribir, comunicar, referir, confesar, murmurar, explicar, manifestar, contestar, revelar, jurar, sostener, indicar, responder, comentar, declarar, exponer, relatar, señalar, leer, mencionar, decir I...

Основні правила синтаксичної побудови в цій категорії: якщо перше дієслово в реченні належить до категорії А, то наступне дієслово йде в індикативі, якщо перше є стверджувальним:

Creo que ha llegado esta mañana – Гадаю, що він приїхав цим ранком.

Якщо ж перше дієслово в цій же категорії А є негативним, то друге дієслово йде в Modo Subjuntivo, за деякими винятками:

No creo que haya llegado todavía. – Не гадаю, що він приїхав сьогодні вранці.

Виключення до основного правила[16, с. 106]:

Creo que hubiera sido (універсальна форма) mejor el otro hotel – Гадаю, що в іншому готелі було б краще.

Creo que quizás (пропозиція) sea mejor quedarnos aquí – Гадаю, що, напевно, нам краще залишатися тут.

Негативний імператив і негативне питання йдуть з індикативом:

No creas que estoy tonto. – Не вважай, що я такий дурень.

¿No crees que así estoy muchísimo más guapa? – Ти не вважаєш, що так я виглядаю найбільш привабливою?

Є деякі з цих дієслів в негативній формі, після яких може йти дієслово так само і в індикативі, але, в цілому, у всіх цих випадках можна вживати Modo Subjuntivo. Цими дієсловами є: *no saber, no ignorar, no olvidar, no darse cuenta, no notar, no ver, no oír* (тобто дієслова фізичних відчуттів)[16, с. 108]:

Algunos extranjeros no saben que en las corridas se mata al toro;

No he olvidado que fuiste tú;

No oí que me llamabas;

No sabía que estuvieras/estabas en el cine.

Використання часів умовного способу в підрядних реченнях обумовлено типом цих речень, дієслівним часом та лексичним значенням присудка головного речення. Слід особливо підкреслити, що волевиявлення і оцінки мовця, виражені в головному реченні, роблять вирішальний вплив на необхідність застосування в підрядному умовного способу.

Subjuntivo вживається в підрядних підметних реченнях в тому випадку, коли присудком головного речення є безособовий оборот, який виражає сумнів, невпевненість, необхідність, ймовірність, можливість [16, с. 112]:

Es extraño que hasta ahora no hayamos hecho una afirmación muy importante. – Дивно, що ми досі не зробили такого важливого запевнення.

Es menester que usted vea con sus propios ojos, como está Altamira. – Треба, щоб ви власними очима побачили, в якому становищі знаходиться Альтаміра.

Es preciso que hagas un informe magnífico. – Необхідно, щоб ти зробив чудову доповідь.

Найбільш уживаними безособовими оборотами названого типу є [21, с. 107]:

а) обороти, що виражають волевиявлення:

Es necesario que, hace falta que es, preciso que es, menester que es, indispensable que es, urgente que es, importante que es, posible que es, imposible que es, conveniente que, conviene que es, probable que – потрібно (необхідно), щоб... – терміново потрібно, щоб... – важливо, щоб... – можливо, що... – неможливо, щоб... – слід (буде доцільно), щоб... – ймовірно, що...

б) обороти, що виражають почуття людини:

Es extraño que, extraña que es, sorprendente que, sorprende que es, agradable que es, maravilloso que es, doloroso que, duele que es, inquietante que, inquieta que es, repugnante que, consuela que, tranquiliza que – дивно (дивує), що... – приємно (подобається), що... – вражаюче (вражає), що... – неприємно (засмучує), що... – турбує (турбує), що... – огидно, що... – втішає (втішно) те, що... – заспокоює те, що...

в) обороти, що виражають оцінку дії:

Es útil que es, inutil que es, bastante que es, difícil que es, cómodo que – корисно, щоб... – марно, щоб... – достатньо того, щоб... – важко (уявити), щоб... – зручно, щоб...

г) обороти, що виражають відношення до достовірності повідомлених фактів, вжиті обов'язково в негативній формі:

No es verdad que no es cierto que no es exacto que no es indiscutible que no es sabido que no se sabe que – не вірно (не правильно), що... – сумнівно, щоб... – не відомо, що...

Умовний спосіб вибірково зустрічається також в інших типах підрядних підметів[26, с. 65]:

El que practica deportes, vivirá más. – Той, хто займається спортом, проживе довше.

El que practique deportes, vivirá más. – Досл.: Той, хто займався б спортом, прожив би довше.

Los que no están de acuerdo deben decirlo. – Ти, хто не згодні, повинні сказати про це.

Los que no estén de acuerdo deben decirlo. – Досл.: Ти, хто були б не згодні, повинні сказати про це.

Quien tiene permiso, puede entrar. – Той, у кого є дозвіл, може увійти.

Quien tenga permiso, puede entrar. – Досл.: Той, хто мав би дозвіл, мог би увійти.

У перекладах з іспанської мови на українську умовний спосіб використано некоректно. Обом іспанським фразам етично повинен відповідати один переклад. Правила української мови зобов'язані знехтувати модальністю іспанської фрази. Її модальні відтінки виявляються в більш широкому контексті перекладу або за допомогою додаткових лексичних засобів[12, с. 12].

Багато фраз, що побудовано згідно з перерахованими в цьому розділі моделями, можуть перекладатися українською мовою без додаткових речень:

Es útil que pases el tiempo libre en el campo. – Тобі корисно проводити вільний час за містом.

El preciso que lo reformemos todo poco a poco. – Нам необхідно потроху все перебудувати.

В українській мові такі вирази, як *можливо, що; ймовірно, що*, всі слова і обороти, які передають почуття людини (*приємно, дивно, разюче*) і вживаються в негативній формі, дієслова, що виражають думку, судження тощо, на відміну від іспанської мови, не вимагають постановки в додатковому реченні умовного способу[12, с. 19]:

Можливо, що його статтю скоро надрукують;

Приємно, що наших артистів захоплено приймають у всіх країнах світу;

Ми не думаємо, що він вже зробив цю роботу.

У підрядних реченнях Modo Subjuntivo вживається в тих випадках, коли необхідно висловити думку про бажаність, можливості, випадковості будь-якої дії в майбутньому або про його обумовленості, імовірності в плані минулого. У цих випадках підрядні речення визначають підмет, доповнення або обставину головного речення[12, с. 18]:

Impongame usted el castigo que señale la ley. – Визначте мені покарання, яке передбачалося б законом.

Ciertas cosas que escribas no deben entenderlas más que tú y yo. – Деякі речі, про які ти напишеш, повинні розуміти тільки ти і я.

En cualquier dirección que mire, sólo veo el mar. – Куди б я не дивився, я всюди бачу тільки море.

No ocurría suceso en Alcira que él ignorase. – В Альсірі не було жодної події, про яку б він не знав.

Якщо у підрядному реченні присудок не пов'язаний з передачею модальних відтінків (або з визначеністю/невизначеністю антецедента), то воно вживається в виявному способі, тому слід звернути увагу на подібні моделі фраз, протиставлених за ознакою *Indicativo-Subjuntivo*[12, с. 22]:

Conozco un lugar que es muy cómodo para el descanso. – Я знаю одне місце, яке дуже зручно для відпочинку.

Busco un lugar que sea muy cómodo para el descanso. – Я шукаю місце, яке було б дуже зручним для відпочинку.

No puedo fiarme del primero que viene. – Я не можу довіряти першому, хто прийде.

No puedo fiarme del primero que venga. – Досл.: Я не можу довіряти першому, хто прийшов би.

Me refiero a los españoles que no han salido de Francia. – Я маю на увазі іспанців, які не виїхали з Франції.

Me refiero a los españoles que no hayan salido de Francia. – Я маю на увазі іспанців, які б раніше не виїжджали з Франції.

Sé algunas novedades que podrán interesarte. – Я знаю деякі новини, які можуть зацікавити тебе.

No sé ningunas novedades que puedan interesarte. – Я не знаю ніяких новин, які могли б зацікавити тебе.

Modo Subjuntivo вживається в наступних обставинних підрядних реченнях[43, с. 187]:

1) в підрядних реченнях часу, але тільки в тому випадку, якщо дія мислиться як можливе і відноситься до майбутнього:

Cuando en, cuanto antes (de) que, apenas hasta que, luego que, después (de) que, así que mientras (que) – коли – як тільки – до того, як; раніше ніж ... – як тільки, ледь-до того, як – як тільки; після того, як-після того, як – як тільки – в той час, як; між тим, як.

En cuanto llegue Juan se lo digo. – Як тільки приїде Хуан, я йому скажу про це.

Cuando usted quiera, patrón, podemos continuar el viaje. – Як тільки ви побажаєте, господар, ми негайно можемо продовжити подорож.

Antes de que Marcela pudiese responder, el joven... desapareció. – Перш ніж Марсела встигла відповісти, юнак... зник.

У тих випадках, коли мова йде про дію в реальному часі (не передбачувану і, отже, орієнтовану на план майбутнього), вживаються форми *indicativo*[43, с. 189]:

Cuando la miro, me sonrío. – Коли я дивлюся на неї, вона мені посміхається.

При вживанні додаткових часу з зазначеними вище союзами форми умовного і виявного способів можуть варіюватися в залежності від сенсу фрази [43, с. 188]:

Nos bañamos cuando hace calor. – Ми купаємося, коли буває спекотно.

Nos bañamos cuando haga calor. – Ми скупаємося, коли буде спекотно.

Me lo dice en cuanto se entera de algo. – Він мені про це говорить, як тільки дізнається щось.

Me lo dirá en cuanto se entere de algo. Він мені про це скаже, як тільки дізнається щось.

Arenas se acuesta, se duerme. – Як тільки він лягає, він відразу засинає.

Arenas se acueste, se dormira. – Як тільки він ляже, він відразу засне.

В українській мові після прислівників *коли, раніше ніж, після того як* в додаткових реченнях вживаються дієслівні форми виявного способу; а не умовного, як в іспанській мові:[43, с. 187]:

Я піду додому, коли закриється бібліотека.

Як тільки закінчиться навчальний рік, ми поїдемо відпочивати.

2) у придаткових реченнях цілі після таких сполучників, як:

para que – для того, щоб;

a fin de que – з тим, щоб;

con tal que – з тією метою, щоб; з тим, щоб.

Para que no cupieran dudas, levantó tres dedos de la mano derecha. – Щоб не було сумнівів, він підняв три пальці правої руки.

El canónigo le prometió presentarle a su sobrino, a fin de que éste le acompañase a ver la población. – Канонік пообіцяв познайомити його зі своїм племінником, щоб той показав йому місто.

3) в підрядних реченнях способу дії тільки в тому випадку, якщо мовець висловлює бажаність або констатує ймовірність будь-якої дії. В інших випадках вживається виразний спосіб[43, с. 187]:

Debemos vivir como quevemos. – Ми повинні жити, як хочемо.

Debemos vivir como queramos. – Ми повинні жити (так), як ми б хотіли.

Lo harás como crees conveniente. – Ти це зробиш, як вважаєш за необхідне.

Lo harás como creas conveniente. – *Ти це зробиш (так), як вважаєш (як вважав би) необхідним.*

4) в підрядних поступливих реченнях, якщо дія мислиться як передбачувана і відноситься, як правило, до майбутнього. Типовими сполучниками або оборотами, що виконують роль сполучників, у таких реченнях будуть[25, с. 46]:

а) сполучники:

Aunque, aun, cuando a, pesar de que, siquiera – хоча, хоча б, хоча би, навіть якщо, незважаючи на, хоч би.

Nos veremos Pis última vez, porque después, irremisiblemente, levanto el vuelo, aunque llore rabie la pobre tia. – *Ми побачимося в останній раз, тому що потім я неодмінно упорхну, як би не плакала і гнівалася бідна тітка.*

Los pescadores se hicieron a la Mar a pesar de que el viento pudiera cambiar cualquier momento. – *Рибалки вийшли в море, незважаючи на те, що вітер міг змінитися у будь-яку хвилину.*

Якщо дія підрядного поступливого речення не є передбачуваною і протікає в момент часу, що передує або збігається з моментом дії присудка головного речення, то в підрядному вживається *modo indicativo*[25, с. 49]:

Aunque hace mal tiempo, los campesinos trabajan en el campo. – *Незважаючи на погану погоду, селяни працюють в полі.*

Зверніть увагу на чергування способів в наступних типових фразах:

Compró esas gafas aunque son caras. – *Я купую ці окуляри, хоча вони і дорогі.*

Compraré esas gafas, aunque sean caras. – *Я куплю ці окуляри, навіть якщо вони будуть (хоча б вони і були) дорогі.*

Aunque corre mucho, no se cansa. – *Хоча він бігає багато, він втомлюється.*

Aunque corra mucho, no se cansará. – *Навіть якщо він пробіжить (хоча б він і пробіг) багато, він не утомлений.*

Aunque mañana estaré en Madrid no iré a verle. – Хоча завтра я буду в Мадриді, я не піду до нього.

Aunque mañana esté en Madrid, no iré a verle. – Навіть якщо завтра я буду в Мадриді, я не піду до нього.

б) обороти з деякими відносними займенниками[12, с. 135]:

Cualquiera que, cualesquiera que, quienquiera que, quienesquiera que – який би (то) ні (був) – які б (то) ні (були) – хто б не (був) – хто б не (були)

Quienquiera que sea tu amigo, Pedro le recibirá con los brazos abiertos. – Хто б не був твоїй друг, Педро прийме його з розпростертими обіймами.

Cualquier cosa que me diga, tendrá una respuesta complicada. – Що б він мені не сказав, відповідь буде непростюю.

в) оборот з прислівником *dondequiera*:

dondequiera que – де б то не було, всюди

Dondequiera que se la encuentre ... ella siempre será la delicia de los ojos y la dicha del corazón. – Де б ви її не зустріли... вона ... завжди відрода для очей і щастя для душі.

5) у підрядних порівняльних реченнях після сполучника *como si*, *cual si* – як якщо б, як ніби б, немов би, причому в цьому випадку вживаються тільки форми *pretérito imperfecto* і *preterite pluscuamperfecto de subjuntivo* [12, с. 149]:

Don Andrés se puso serio de repente, como si ante sus ojos pasase una pavorosa visión. – Дон Андрес раптом став серйозним, немов перед його очима промайнуло жахливе бачення.

Se abrazaron efusiva pero educadamente, cual si los estuviesen filmando para la televisión. – Вони обнялися душевно, але як-то завчено, немов їх знімали для телебачення.

В самостійних реченнях *Subjuntivo* вживається[12, с. 153]:

а) для передачі побажання, непрямого наказу, обурення, погрози, подиву тощо:

Que tenga usted grandes éxitos, señor diputado. – Великих успіхів вам, сеньйор депутат.

¡Viva la paz! – Хай живе мир!

¡Que no le vuelva a ver Pig aquí! – Щоб я його більше тут не бачив!

У вигуках, що виражають побажання, накази і погрози, використовуються форми *presente de subjuntivo*, а при вираженні подиву, обурення – різні часи умовного способу.

б) для вираження сумніву, можливості тощо. В цих випадках *Modo Subjuntivo* часто вживається після прислівників *quizá(s)* – *може бути, tal vez* – *може бути, мабуть, acaso* – *можливо, випадково, може бути* і вигуки *¡Ojalá!* – *хоча, нехай би, от би* тощо. Дія, яка передається, як правило, відноситься до теперішнього і майбутнього часу або ж передбачається нещодавно закінченою[11, с. 5]:

Quizás no tenga tiempo para ocuparme de mis propios asuntos. – *Можливо, у мене не буде часу зайнятися власними справами.*

¡Ladrones! Ojala os muráis de repente. – *Розбійники! Так щоб ви подошли на місці (досл.: негайно ж)!*

Tal vez explique Andres lo que esta scrito aquí. – *Може бути, Андрес пояснить те, що тут написано.*

Acaso hayan llegado a la ciudad. – *Може бути, вони вже прибули в місто.*

Якщо перераховані вище прислівники стоять після дієслова, то він вживається в виявному способі: *Lloverá, tal vez, algún día: Tendrá, acaso, trienta años; Iré, quizá, pasado mañana.*

У виразах з *ojalá* час умовного способу може відрізнитися, і може вказувати на[11, с. 6]:

а) на ступінь ймовірності дії:

¡Ojalá venga mañana! ¡Ojalá viniera mañana! ¡Ojalá sea cierto! ¡Ojalá fuera cierto! – *Добре б він прийшов завтра! Хоч би він прийшов завтра! Добре б це було правдою! Хоч би це було правдою!*

б) або на ймовірність і тимчасову співвіднесеність: в цьому випадку вживаються складні часи *modo subjuntivo*:

¡Ojalá hayan llegado a tiempo! – Хоч би вони (тоді) прийшли вчасно!

¡Ojalá hubiera venido el mes pasado! – Якби (от би) він прийшов у минулому місяці!

1.3. Психолого-педагогічні умови вивчення *Modo Subjuntivo* у ЗЗСО

Вивчення іспанської мови у старшій школі виконується на базовому загальноосвітньому та поглибленому профільному рівнях відповідно до встановленого навчального плану та спеціальних навчальних програм.

Базовий загальноосвітній рівень визначає оволодіння учнями іншомовної компетентності, що забезпечує у них сформованість іншомовної комунікації на рівні незалежного користувача [18, с. 54].

Мета вивчення іспанської мови у профільних класах визначається у формуванні в учнів іншомовної комунікативної компетентності у межах сфер і тем, які визначаються програмою для кожного визначеного профілю.

Профільне навчання виконується відповідно до встановлених цілей та змісту обраних учнями курсів за вибором та передбачає поглиблене, професійно зорієнтоване оволодіння мовою.

Навчання іспанської мови у профільній школі не являється автономним процесом, а виконується відповідно до отриманого навчального та іншомовного досвіду, який набутий учнями в початковій та середній школі, з урахуванням вікових та комунікативних можливостей старшокласників.

На кінець 11-го класу учні ЗСО, які вивчають першу іноземну мову, досягають рівня B1, учні спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземної мови досягають рівня B2, а ті, хто оволодіває другою іноземною мовою, – рівня A2+ [18, с. 59].

Визначені рівні надають характеристику результатам навчальних досягнень за кожним видом мовленнєвої діяльності та узгоджуються із Загальноєвропейськими Рекомендаціями мовної освіти, щодо вивчення, викладання, оцінювання іноземної мови.

Навчальна програма з іспанської мови не обмежує діяльність учителів за напрямком вибору порядку вивчення та змісту кожної теми. Деякі теми вивчаються інтегровано, тобто поєднують декілька тем чи предметів (наприклад, Україна + Країна, мова якої вивчається, Шкільне життя + Робота і професії).

Інвентар вивчення мови обирається відповідно до комунікативної ситуації, потреб учнів та принципу концентричного навчання. Цей матеріал не являється метою навчання, тому й не розглядається як окрема лексична або граматична теми [12, с. 98].

Репетитори іспанської часто говорять, що логіка викладу думки в іспанській багато в чому звична для носіїв слов'янських мов. У переважній більшості немає необхідності запам'ятовувати чіткий порядок слів або усталені вирази як в англійській.

З іншого боку іспанська мова – це флективна мова. Дієслова мають різні закінчення в залежності від особи, числа, часу і способу. Такі особливості потрібно завчати та вживати правильно [23, с. 7].

Базова граматики іспанської, яка необхідна для вільного спілкування вже на початковому рівні, включає всього 3 граматичні часи:

Presente de Indicativo – теперішній час, яким можна описати і майбутні події.

Pretérito Indefinido de Indicativo – передає закінчену дію в минулому.

Pretérito Imperfecto de Indicativo – передає незакінчену дію в минулому.

При формуванні граматичних навичок використання Modo Subjuntivo в старшій школі, необхідно дотримуватися наступної послідовності методичних дій [18, с. 104]:

1. Виконується аналіз нового граматичного явища, визначаються пов'язані з ним труднощі у формоутворенні, засвоєнні значення та функцій.

2. Визначаються форми організації ознайомлення з новим граматичним матеріалом (індуктивно, дедуктивно).

3. Підбираються опорні граматичні явища, які можливо використовувати у вигляді підказки для оволодіння новим матеріалом. Опорний матеріал потрібно підбирати враховуючи типологічні труднощі граматичного явища, мовленнєвий досвід учнів, характер граматичного явища в плані його наочного представлення[18, с. 109].

4. Обирають найбільш адекватний методичний підхід до вивчення граматичного матеріалу, враховуючи конкретний склад учнів.

5. Підбирають ілюстративні приклади, які найбільш повно відображають інваріантне значення та конкретні ознаки досліджуваного граматичного явища, його групування для пояснення форми, значення та використання.

6. Складають коментарі, пояснення, формулюють правила, опис матеріалу; питання, які потребують відповіді учнів, остаточні формулювання – для матеріалу, пояснюваного індуктивно або проблемним шляхом; обирають термінологію.

Місце та характер правил в процесі формування мовленнєвої компетентності визначається для кожного явища враховуючи функціональні та формальні труднощі його засвоєння, співвідноситься з рідною мовою учнів, умовами автоматизації (етап вивчення мови, вік учнів)[18, с. 109].

7. Обирають методичні прийоми та вправи для засвоєння граматичного явища за допомогою наступних факторів:

- характер структури;
- ступень співпадіння значення даної структури з відповідною в рідній мові;
- цільова установка;
- наявність мовленнєвого досвіду в учнів;

- вікові особливості учнів;
- етап навчання.

8. Визначають форми, об'єкти контролю та обирають контролюючі вправи.

Об'єктами контролю є навички та вміння учнів використовувати граматичне явище як засіб спілкування. За цих умов визначають здатність оперувати одиницями мови (граматикою) в мовленнєвій діяльності, тобто здатність виконувати автоматизовані дії з граматичним матеріалом. [18, с. 110]

Показник сформованості граматичних навичок – це швидкість та безпомилковість у використанні граматичного явища в комунікативно орієнтованих вправах. Контроль займає мінімальну кількість часу та охоплює максимальну кількість учнів. З урахуванням цього під час поточного контролю потрібно використовувати вправи, які найбільш адекватно дозволяють пояснити те, що конкретно цікавить вчителя на даному етапі навчання.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ВИКОРИСТАННЯ УМОВНОГО СПОСОБУ ДІЄСЛОВА В СУЧАСНІЙ ІСПАНСЬКІЙ МОВІ У СТАРШИХ КЛАСАХ ЗЗСО

2.1. Аналіз рівня вмінь використання *Modo Subjuntivo* у старших класах ЗЗСО

У місті Херсон іспанська мова вивчається лише у спеціалізованих школах із поглибленим вивченням іноземних мов : ЗЗСО № 54, ЗЗСО № 56 та ЗЗСО № 57.

За проведеним аналізом навчальної програми зазначених шкіл можливо стверджувати, що тут учні іспанську мову вивчають з 5 класу.

На кінець 11 класу учні даних шкіл повинні читати з великою мірою незалежності, пристосовуючи стиль і швидкість читання до різних типів текстів та цілей, вибірково використовуючи відповідні довідкові матеріали. Володіти великим активним словниковим запасом, але можуть мати і певні труднощі щодо розуміння рідко вживаних ідіом [10, с. 187].

Для визначення ступеня вмінь використання *Modo Subjuntivo* в учнів старших класів на уроках з іспанської мови нами було обрано учнів 10-А класу (28 чоловік) Херсонської спеціалізованої школи з поглибленим вивченням іноземних мов №57.

Було підібрано матеріал для контрольної роботи №1 (Додаток А), що відображає вміння використовувати *Modo Subjuntivo* при створенні фраз, речень, перекладі з української мови на іспанську.

Виконання контрольної роботи передбачало отримання 3 бали за кожне правильне виконання завдання, тобто 0,5 бали за кожну правильну відповідь і 0 бали – за невірну відповідь. Відповідно, максимальна можлива кількість

становила 12. У ході оцінювання розвитку вмінь використовувати Modo Subjuntivo було використано наступну шкалу:

Високий рівень розвитку вмінь використовувати Modo Subjuntivo – 12-9 балів;

Середній рівень розвитку вмінь використовувати Modo Subjuntivo – 6-8 балів;

Низький рівень розвитку вмінь використовувати Modo Subjuntivo – 1-4 бали.

У результаті тестування було отримано наступні результати (табл. 1).

Таблиця 1

Результати тестування розвитку вмінь використовувати Modo Subjuntivo в учнів 10-А класу

Показник	Кількість учнів (n =28)	
	Осіб	%
Кількість правильних відповідей з контрольної роботи:		
<i>Високий рівень розвитку вмінь використовувати Modo Subjuntivo:</i>	7	25,0
11-12 балів	2	7,14
10-9 балів	5	17,9
<i>Середній рівень вмінь використовувати Modo Subjuntivo:</i>	15	53,6
8-7 балів	8	28,6
6-5 балів	7	25
<i>Низький рівень вмінь використовувати Modo Subjuntivo</i>	6	21,4
4-3 балів	4	14,3
Менше 3 балів	2	7,14

Таблиця 1

На основі отриманих даних за контрольною роботою №1 бачимо, що рівень розвитку вмінь використовувати Modo Subjuntivo в учнів 10-А класу знаходиться на посередньому рівні, так як 53,6% з 28 учнів змогли вирішити

контрольну роботу на 5-8 балів, 21,4% учнів отримали менше 4 балів та 25% учнів мали високий рівень розвитку вмінь використовувати Modo Subjuntivo.

2.2. Методичні аспекти вивчення Modo Subjuntivo у старших класах

Викладання граматики на уроках іспанської мови у старших класах найчастіше здійснюється традиційними методами: вчитель вичерпно пояснює теоретичну базу певної теми, а учні заучують конкретні правила строго встановленого змісту і форми[10, с. 191].

Наприклад:

Modo Subjuntivo в самостійних реченнях:

Presente de Subjuntivo вживається в самостійних реченнях:

– щоб висловити побажання або наказ. Використовується разом з союзом “*que*”:

¡Que nos ayude! – Нехай він нам допоможе!

¡Que lo traigan! – Нехай вони принесуть це!

– щоб висловити можливість або сумнів з *quizá (s)*– може бути;

puede ser– може бути;

acaso– може бути, випадково;

tal vez– може бути;

¡Ojalá (que) – тільки б, хоч би.

Quizá vaya a la discoteca.– Можливо, він прийде на дискотеку.

¡Ojalá no olvide a comprar los productos!– Хоч би він не забув купити продукти!

Modo Subjuntivo для вираження емоцій.

Presente de Subjuntivo використовується у підрядних додаткових, коли присудок у головному реченні виражає почуття і емоції. У ролі таких присудків можуть виступати наступні дієслова[10, с. 192]:

aguantar – терпіти

alegrarse de – радіти
arrepentirse de – каятися
asustarse de – лякатися
avergonzarse de – соромитися
enfadarse de, con – сердитися
esperar – сподіватися
estar contento de – бути задоволеним
extrañarse de – дивуватися
indignarse de – обурюватися
lamentar / sentir – шкодувати
odiar – ненавидіти
preocuparse de – турбуватися
soportar – терпіти
sorprenderse de – дивуватися
temer / tener miedo de – побоюватися.

Odio que me pasen por los pies.– Я ненавиджу, коли мені наступають на ноги.

Me alegro de que mañana me visiten mis amigos.– Я щасливий, що завтра мене відвідають мої друзі.

Modo Subjuntivo для вираження волевиявлення.

Під волевиявленням слід розуміти такі ситуації, коли співрозмовник висловлює прохання, заборону, побажання, наказ тощо [10, с. 192].

Дієслова, за допомогою яких можна це зробити [46, с. 23]:

aconsejar – радити
dejar – дозволяти
desear – бажати
exigir – вимагати
insistir en – наполягати
lograr – домагатися
mandar / ordenar – наказувати

mercer – заслуговувати

pedir – просити

permitir – вирішувати

preferir – надавати перевагу

prohibir – забороняти

proponer – пропонувати

recomendar – рекомендувати

rogar – благати, просити

querer – хотіти.

No le permito que haga eso.– Я вам не дозволяю цього робити.

Les pido que me planchen la camisa.– Я прошу вас попросувати мені сорочку.

Важливо розуміти, що дієслово *decir* (сказати) може висловлювати як повідомлення, так і наказ.

Порівняйте:

El maestro dice que el alumno estudia bien.– Учитель каже, що учень навчається добре.

El maestro dice que el alumno estudie bien.– Учитель каже, щоб учень вчився добре.

Modo Subjuntivo для вираження оцінки

Presente de Subjuntivo використовується в додаткових реченнях, коли в головному реченні оцінка виражена оборотом або безособовими дієсловами, наприклад [10, с. 194]:

es absurdo – абсурдно

es difícil – складно

es extraño – дивно

es fácil – легко

es importante – важливо

es imposible – неможливо

es improbable – неймовірно

es horrible – жахливо

hace falta – потрібно

es justo – справедливо

es mejor – краще

es necesario – необхідно

es peor – гірше

es posible – можливо

es probable – ймовірно

es ridículo – смішно

es una lástima / es una pena – шкода

es urgente – терміново.

Es necesario que te escuches.– Необхідно, щоб ти мене вислухав.

Es extraño que no me llame.– Дивно, що він мені не дзвонить.

Es imposible que asista a la reunión.– Неможливо, щоб він був присутній на зборах [41, с. 174].

Modo Subjuntivo для вираження суб'єктивної думки.

Subjuntivo використовується в додаткових пропозиціях, які висловлюють думку або судження, причому тільки тоді, коли дієслово головного речення стоїть в негативній формі. В такому випадку передається невпевненість, сумнів, що відповідає специфіці вживання Subjuntivo [10, с. 197].

В іншому ж випадку, коли дієслово стоїть в позитивній формі, для вираження впевненості з тими ж дієсловами і конструкціями вживається дійсний спосіб.

У питальних реченнях такого типу Subjuntivo не використовується.

Характерними подібними дієсловами є [36, с. 56]:

no admitir – не визнавати

no afirmar – не затверджувати

no asegurar – не завіряти

no creer – не думати, не вірити

no decir – не говорити

no estar seguro de – не бути впевненим

no estar de acuerdo – не погоджуватися

no imaginar – не подавати

no pensar – не думати

no prever – не передбачати

no sospechar – не підозрювати

no suponer – не покладатися.

No creo que mañana haga buen tiempo.– Я не думаю, що завтра буде гарна погода.

No pienso que diga la verdad.– Я не думаю, що він сказав правду.

Важливо пам'ятати, що дієслово *dudar* (сумніватися) вживається без негативної частинки *no*:

Dudo que mañana haga buen tiempo.– Я сумніваюся, що завтра буде гарна погода.

Однак вкрай актуальним, корисним і прогресивним представляється розвиток в учнів потреби до самоосвіти, здатності керувати своєю навчальною діяльністю, здійснювати самоконтроль, самомотивацію, працювати не тільки за запропонованим сценарієм, але і з більшою свободою і разом з тим з високою відповідальністю. Керована самостійна навчальна активність створює з учнів не пасивних виконавців, а партнерів, творчих особистостей, готових до спілкування та всебічно розвинених.

Навчальна автономія, сприяє підвищенню мотивації до вивчення іноземної мови, причому в цьому процесі важливий не тільки результат, але і організація досягнення цього результату, в чому вбачається новаторська, направляюча, експертна роль вчителя [23, с. 19].

Комунікативний підхід, що бурхливо розвивається з дев'яностих років минулого століття, до сих пір не має чіткого уявлення, як викладати граматику в розрізі концентрації на комунікації і увагу до змісту. В рамках даного підходу до навчання, який підштовхує і направляє учня в процесі його

мовної практики, роль вчителя з одноосібного джерела знання стала іншою: він сприймається як помічник, організатор практики. Коли ж потрібно введення нової теоретичної інформації, вчитель знову постає в центрі аудиторії, він приймає роль того, хто володіє винятковою інформацією, єдиного обізнаного [23, с. 19]. Це тягне за собою різке зникнення відносин рівності, практично тотальна відсутність інтерактивності, спілкування, взаємодії, а також падіння мотивації. Це прикре протиріччя, що не сприяє ефективності комунікативного підходу, вимагає свого вирішення, яке могло б об'єднати форму і зміст в ім'я успіху навчальної діяльності в цілому.

При традиційному підході до викладання граматики з іспанської мови “focus on forms” лінгвістичні форми вивчаються у відриві від будь-якого контексту, вигострюються під контролем, але без прив'язки доосмисленої ситуації.[31, с. 68]. У свою чергу, комунікативний підхід концентрується на змісті мовного контенту, нехтуючи мовними формами (“focus on meaning”). Виходить, що при традиційному підході від учня очікується, що він, володіючи чистою теорією, самостійно навчиться спілкуватися, в той час як при комунікативному – що учень створить власну граматику в міру роботи з текстами [31].

Щоб вирішити цю проблему, останнім часом розвивається теорія, що отримала назву “Focus on form”, яка покликана звернути увагу учня на форму в процесі виконання завдання, та на перший погляд концентрується на змісті. Увага спочатку направлена на розуміння тексту, потім переходить на лінгвістичне втілення змісту прочитаного. Учні самостійно визначають граматичні форми після досягнення осмислення інформації, що міститься у вправі[31, с. 72].

Іспанськими лінгвістами-викладачами напрацьований досвід введення теми Modo Subjuntivo в групах середнього рівня знань мови виходячи з таких передумов: первинне розпізнавання форми Modo Subjuntivo виконується в процесі навчальної активності, націленої на осмислення, розуміння тексту, а первинна інформація про вживання і значення Modo Subjuntivo вводиться на

основі відомостей, почерпнутих учнями в процесі вищезгаданої навчальної активності[49, с. 92].

Викладання *Modo Subjuntivo* на заняттях іспанської мови представляється нелегким як для учня, так і для вчителя. Традиційно *Modo Subjuntivo* вводиться у вигляді довгих списків випадків його вживання, які треба завчити часто без чіткого уявлення про те, для чого призначений цей загадковий нахил і як вживається. *Modo Subjuntivo* залишається в пам'яті як складна, примхлива тема з безліччю важких для запам'ятовування і навіть суперечливих правил.

Визначення *subjuntivo* в наукових працях значно різняться. Це і “спосіб нереальності”, і “невпевненості”, і “суб’єктивності”, і “невизначеного майбутнього”, і “перспективи”, на відміну від *indicativo*: способу реальності, об’єктивності, впевненості, актуальності[47, с.86].

Ствердження – заява, судження, висловлюване мовцем. Це ключ до розуміння основної різниці між *indicativo* і *subjuntivo*. Даний погляд на проблему з точки зору викладання іспанської іншомовним учням розвивали принаймні два лінгвіста: Франсиско Матті Бон у своїй “*Gramática comunicativa del español*” (1992 р.) і, пізніше, Хосе Пласідо Руїс Кампільо [50, с. 98].

Основна ідея Матті Бона в його дослідженні причин і способів вживання *Modo subjuntivo* наступна: необхідно мати на увазі дискурсивний контекст, в рамках якого розгортається акт комунікації, необхідно віддавати собі звіт: співрозмовники обмінюються свіжою інформацією або мають на увазі її як раніше відому[50, с. 102].

Його визначення *subjuntivo* таке: “Головна відмінність *subjuntivo* від інших іспанських часів в тому, що воно не надає нової інформації. Хто говорить ставить дієслова в *subjuntivo*, якщо хоче визначити відношення між суб’єктом і предикатом, без того щоб повідомити щось нове про суб’єкта. Навпаки, з дієсловами в *indicativo* або в *condicional* кожне дієслово несе нові відомості про суб’єкта” [50, с. 117].

Іншими словами, вибір мовця між *indicativo* і *subjuntivo* і створює ієрархію інформації, на морфологічному рівні нова інформація відповідає *indicativo*, а вже відома – *subjuntivo*. Наприклад: “*me parece que va a llover*” (“мені здається, буде дощ”) – це нова інформація. Відповідь на цю заяву: “*pues yo no creo que vaya a llover. Casi no hay nubes*” (“а я не думаю, що буде дощ. Майже немає хмар”) – коментар до вищесказаного, вже відома інформація [35, с. 8].

Щоб застосувати це в аудиторії на заняттях, Матті Бон пропонує ставити наступний ряд питань при вивченні тексту, що містить *indicativo* у *subjuntivo*: “Що ми вже знаємо? Що нам повідомляється? Це нам відомо чи ще ні? А учасники діалогу знають про це чи ні?” [50, с. 99].

Інформувати і стверджувати – синоніми, при інформуванні передбачається, що слухач отримує нові відомості, в той час як при ствердженні ця мета не переслідується.

Маючи на увазі це розуміння ствердження, можна здійснити протиставлення між “*Creo que + indicativo*” і “*No creo que + subjuntivo*”. Сказавши, наприклад, “*Creo que va a llover*” (“Я думаю, що буде дощ”), я стверджую свою думку. Сказавши “*No creo que vaya a llover*” (“Я не думаю, що буде дощ”) я не стверджую перспективу дощу, як в попередньому прикладі, а стверджую свій сумнів, це все одно що “Я не вірю в факт близького дощу” [50, с. 108].

Ця внутрішня логіка може ілюструватися багатьма прикладами, наприклад: “*Es fantástico ...*”, “*Me gusta ...*”, “*Odio ...*”, “*Me parece ...*”, “*Lamento ...*”, і т.д. Єдине, що стверджується розмовником, це суть коментаря (*Es fantástico, Me gusta, і т.д.*), а решта мається на увазі.

Якщо я кажу: “*Це чудово, що ти прийшов*”, що я стверджую, що це чудово або що ти прийшов? Очевидно, що оцінку “чудово”, а не факт появи гостя. Факт того, що “ти прийшов”, я згадую, вживши в єдиній дієслівній формі іспанської мови, якою неможливо нічого стверджувати – *subjuntivo*.

Отже, на основі наведеного вище матеріалу нами було розроблено комплекс вправ для учнів 10-А класу, метою якого є визначення цієї базової різниці між ствердженням і не ствердженням[23, с. 6]. Перед цим вводяться форми Modo Subjuntivo, що містяться в навчальному тексті. Побачивши та виокремивши ці форми, учень повинен співвідносити їх з формами imperativo, вже вивченими раніше, далі перейти до вправи на розуміння тексту, за яким послідує ще два кроки: сформулювати самостійно правило дієслівної форми Modo Subjuntivo з опорою на форми що вже спостерігаються в тексті, а потім створити міні-дискусію в парах з метою уподібнити ситуацію реальному житті, де потрібно захищати свою думку і розуміти опонента[20, с. 8].

Зрозуміло, прогнозується наявність певної кількості помилок в процесі дискусії, але, тим не менше, робота над завданням повинна бути корисною в цілому для розуміння Modo Subjuntivo і полегшити учням його подальше вивчення. Разом з тим розвиток навичок і вмінь навчальної автономії сприяє формуванню більшої незалежності, більшої відповідальності учнів.

2.3. Методична розробка уроку з вивчення Modo Subjuntivo

Методична розробка призначена для учнів, що володіють іспанською мовою на середньому рівні. Розрахована на 2 уроки (2×45 хв).

1. Уважно прочитайте текст:

“Alonso es argentino y estudiante de derecho. Ahora está descansando en un pequeño hotel, único en la ciudad provincial, perdida en el bosque virgen de Extremadura. Antes de ir a España, no sabía que allí la gente estaba muy preocupada por su propia salud y quería proponer a sus huéspedes compartir sus costumbres sanas. [30, с. 4].

Después de la primera sorpresa, Alonso escribe sus primeras impresiones en su diario:

¡Qué semana!

Fue una semana de sorpresa en sorpresa. Ya el primer día aquí en el restaurante del hotel ví que el surtido de platos era muy extraño – no había nada de carne. No entendí ni jota. Al principio pensé que sería la especialidad local, y que ya me acostumbraría a que la carne se servía en otro tiempo o lugar... Pero enseguida ví que algunos turistas empezaban a quejarse. Los siguientes días lo mismo. Sólo legumbres, pan, y es todo, nada de leche, nada de huevos, ninguna tortilla, no hay queso... Me sentía perdidísimo, hasta que conocí a Jordi, que me explicó todo.

O sea que aquí se practica puro vegetarianismo. ¡Qué pasada! No tenía ni idea. Pero me parece increíble que no se pueda comer lo que me gusta. Al menos podrían permitirnos a elegir a los extranjeros.

Me molesta que no se interesen ni se preocupen por los problemas que nos causa esto. He hablado con otros clientes de este maldito hotel, y a nadie le gusta que no se abran más a las necesidades de los visitantes extranjeros o de otras partes de España. Claro que para ellos es importante que su manera de comer y de vivir no se pierda y que se conozca, pero me molesta que sean tan extremistas. De esta manera no van a conseguir muchas simpatías.

Me parece increíble que además de haber pagado su dichosa comida vegetariana sin saberlo de antemano ahora tenga que comprar los perritos calientes en la calle. Ya veo que voy a tener que gastar mucho este año...”[30, c. 5].

2. Дайте відповіді на запитання щодо змісту прочитаного та доповніть таблицю:

¿Qué opiniones expresa Alonso en su diario? ¿Cómo las expresa? Escríbelas en la tabla.

Le parece increíble...	A nadie le gusta...	Le molesta...	Para los extremeños es importante...

3. Дайте відповіді на питання щодо граматичних структур:

¿A qué se parece la forma verbal que ves en estas frases? Hay dos respuestas correctas.

Imperativo negativo

Presente de indicativo

Imperativo de usted/ustedes

Ahora coloca estos verbos en las cajas correspondientes. ¿Cómo son sus infinitivos?

Verbos en -AR	Verbos en -ER /-IR

На основі інфінітиву доповніть таблицю відповідними формами дієслова за прочитаним текстом:

A partir de las formas en las tablas, intenta ahora reconstruir todas las formas de los verbos del texto.

Interesar	preocupar	perder	conocer
Interese		pierda	
	preocupes		conozcas
Interese		pierda	conozca
Interesemos		perdamos	
	preocupéis		conozcáis
Interesen	preocupen		
Poder	tener	abrir	ser
	tenga	abra	
		abras	
Pueda			sea
Podamos			
	tengáis		
Puedan			sean

4. Поясність зміст речень, у яких використовуються форми умовного способу, структурами з дійсним способом дієслова:

Esta forma nueva, como seguramente ya sabes, se llama el subjuntivo. ¿Por qué lo usa Alonso? Decide qué declara Alonso en cada enunciado:

<u>Alonso ha escrito en su diario:</u>	<u>Qué declara con esta frase:</u>	<u>Sí/No</u>
«Me molesta que no se interesen por los problemas que nos causa comer sin carne.»	Declara que el hotel se interesa por sus problemas.	No
«Aquí se practica puro vegetarianismo.»	Declara que aquí se practica puro vegetarianismo.	
«A nadie le gusta que nose abran más a las necesidades de los visitantes extranjeros.»	Declara que el hotel se abre a las necesidades de los visitantes extranjeros.	
«Para ellos es importante que su manera de comer y de vivir se conozca.»	Declara que su manera de comer y de vivir se conoce.	
«Para ellos es importante que su manera de comer y de vivir no se pierda.»	Declara esta importancia.	
«No van a conseguir muchas simpatías.»	Declara que no van a conseguir simpatías.	
«Me parece increíble que tenga que comprar los perritos calientes en la calle.»	Declara que compra los perritos calientes en la calle.	

5. Закінчіть речення, щоб визначити правила використання умовного чи дійсного способу дієслова:

Vamos a intentar sacar unas reglas a partir de estos ejemplos.

Cuando queremos declarar el contenido de un verbo, usamos el _____

Cuando no queremos declarar el contenido de un verbo, porque ese verbo es una idea virtual, usamos el _____

Además, fíjate que el subjuntivo se usa en frases subordinadas. La idea virtual está integrada en la declaración anterior:

<i>Declaración</i>	<i>No-declaración o idea virtual</i>
No me gusta que	llegues tan tarde.

6. Para terminar, vamos a debatir sobre esta cuestión en parejas. Una de las partes va a tomar el punto de vista de Alonso, la otra va a tomar el punto de vista de los vegetarianos.

2.4. Критерії та рівні розвитку вмій використання Modo Subjuntivo. Результати формувального експерименту у старших класах

Відповідно до Програми зовнішнього незалежного оцінювання з іноземних мов можливо виділити наступні критерії до високого та середнього рівня знань учнів старших класів за умов використання Modo Subjuntivo[19, с. 98]:

Високий рівень знань: учень повинен вміти використовувати Modo Subjuntivo для виявлення емоцій, для вираження волевиявлення, оцінки, власної думки, за умов складання речень, окремих фраз та текстів при аудіюванні та на письмі, а також здійсненні перекладу з української мови на іспанську.

Середній рівень знань: учень повинен вміти використовувати Modo Subjuntivo за умов складання самостійних речень та окремих фраз при аудіюванні та на письмі, а також здійсненні перекладу з української мови на іспанську.

Низький рівень знань:учень повинен вміти використовувати Modo Subjuntivo за умов складання самостійних речень та окремих фраз при аудіюванні та на письмі.

Відповідно до основних принципів проведення методичного експерименту, матеріали після експериментальної перевірки повинні бути розроблені таким чином, щоб перевіряти варіативні складові експерименту за тими самими критеріями, за якими проводилася передекспериментальна перевірка, тобто вони також мають відповідати меті проведення експерименту[20, с. 5].

Саме тому, після проведення уроків із застосуванням вище перелічених вправ за темою: “Modo Subjuntivo” нами було проведено повторний контроль вмінь учнів за контрольною роботою №2, наведеною в Додатку Б. Усі завдання контрольної роботи оцінювалися за вище наведеними критеріями, окрім 3 завдання, що оцінювалося по 1,5 бали за 1 та 2 частину визначеного завдання.

В результаті контрольної роботи було отримано наступні результати, які порівнювалися з рівнем розвитку вмінь використовувати Modo Subjuntivo в учнів на початку дослідження (табл. 2).

У результаті тестування розвитку вмінь використовувати Modo Subjuntivo в учнів 10-А класу на початку та вкінці експерименту

Показник	Кількість учнів (n =28)			
	До експерименту		Після експерименту	
	Осіб	%	Осіб	%
Кількість правильних відповідей з контрольної роботи:				
<i>Високий рівень розвитку вмінь використовувати Modo Subjuntivo:</i>	7	25,0	14	50
11-12 балів	2	7,14	5	17,9
10-9 балів	5	17,9	9	32,14
<i>Середній рівень розвитку вмінь використовувати Modo Subjuntivo:</i>	15	53,6	12	42,8
8-7 балів	8	28,6	7	25
6-5 балів	7	25	5	17,8

<i>Низький рівень розвитку вмінь використовувати Modo Subjuntivo:</i>	6	21,4	2	7,14
4-3 балів	4	14,3	2	7,14
Менше 3 балів	2	7,14	-	-

Таблиця 2. Результати тестування розвитку вмінь використовувати Modo Subjuntivo в учнів 10-А класу на початку та вкінці експерименту.

На основі отриманих даних за контрольною роботою №2 бачимо, що рівень розвитку вмінь використовувати Modo Subjuntivo в учнів 10-А класу після виконання вправ для автономного навчання граматики іспанської мови, значно виріс.

Високий рівень розвитку вмінь у використанні Modo Subjuntivo на кінець дослідження мають 50% учнів, 42,8% мають 5-8 балів з 12 за результатами контрольної роботи № 2, що відповідає середньому рівню розвитку вмінь використовувати Modo Subjuntivo та лише 2 учнів мають низький рівень розвитку цих вмінь.

Отже, проведене дослідження підтверджує той факт, що застосування вправ для вивчення Modo Subjuntivo за умов автономної діяльності учнів у старшій школі допомагає сформувати у них розуміння про використання Modo Subjuntivo та швидко оперувати отриманою інформацією в процесі комунікативної діяльності.

ВИСНОВКИ

У першому розділі нашого дослідження розглядалася модальність як мовознавча категорія, були проаналізовані погляди вчених стосовно категорії модальності, її структури, типу та засобів вираження.

Modo Subjuntivo як граматичний спосіб дієслова в іспанській мові є поліфункціональним з точки зору семантики. За його допомогою у різних типах речень можуть виражатися різноманітні значення. Невід'ємною характеристикою їх усіх є те, що вони нічого не стверджують і дають тільки суб'єктивну оцінку дійсності. Традиційно Modo Subjuntivo вважають способом, що використовується у підрядних реченнях. Хоча він зустрічається і в самостійних реченнях, саме підрядні речення є найбільшим пластом мовлення, де застосовується Modo Subjuntivo.

У нашій роботі аналізувалася специфіка використання Modo Subjuntivo у підрядних підметових, визначальних та обставинних реченнях. Функціонування Modo Subjuntivo у таких реченнях є синтагматично пов'язаним з низкою сполучників. Тобто зв'язок дії підрядного речення з дійсністю проявляється не лише у змісті головного речення, а й у поєднанні з семантикою сполучника. У підметових реченнях, які у вітчизняних граматиках подають окремо від інших підрядних речень, найважливішою є семантика присудка головного речення або безособової конструкції головного речення. Отже, в іспанській мові Modo Subjuntivo широко використовується в різних типах речень у залежності від різних факторів комунікативної ситуації або граматичних засобів (у т. ч. сполучників), які обрав мовець для висловлення своїх думок. Все це вказує на те, що Modo Subjuntivo є одним із найбільш універсальних засобів вираження модальності, тобто ставлення мовця до ситуації, яка склалася, з припущенням при цьому вірогідності своєї неправоти.

Навчання іспанської мови у профільній школі не розглядається як автономний процес, а відбувається відповідно до навчального та

іншомовного досвіду, набутого учнями в початковій та основній школі, з урахуванням вікових можливостей та комунікативних потреб старшокласників. Зміст навчання забезпечується єдністю предметного, процесуального та емоційно-ціннісного компонентів і створюється на основі взаємопов'язаного оволодіння іноземною мовою і культурою народу, що нею спілкується.

У другому розділі кваліфікаційної роботи для визначення ступеня вмінь учнів старших класів використовувати Modo Subjuntivo на уроках з іспанської мови нами було обрано учнів 10-А класу (28 осіб) Херсонської спеціалізованої школи з поглибленим вивченням іноземних мов № 57.

Було підібрано матеріал для контрольної роботи № 1, що відображає вміння використовувати Modo Subjuntivo при створенні фраз, речень, перекладі з української мови на іспанську. На основі отриманих даних за контрольною роботою №1 було визначено, що рівень розвитку вмінь використовувати Modo Subjuntivo в учнів 10-А класу є посереднім.

Викладання граматики на уроках іспанської мови у старших класах найчастіше здійснюється традиційними методами: вчитель вичерпно пояснює теоретичну базу певної теми, а учні заучують конкретні правила строго встановленого змісту і форми. Однак вкрай актуальним, корисним і прогресивним представляється розвиток в учнів потреби до самоосвіти, здатності керувати своєю навчальною діяльністю, здійснювати самоконтроль, самомотивацію, працювати не тільки за запропонованим сценарієм, але і з більшою свободою і разом з тим з високою відповідальністю. Керована самостійна навчальна активність створює з учнів не пасивних виконавців, а партнерів, творчих особистостей, готових до спілкування та всебічно розвинених.

Нами було розроблено комплекс вправ для учнів 10-А класу з метою навчити їх розуміти базову різницю між дійсним та умовним способом дієслова. Перед цим вводяться форми Modo Subjuntivo, що містяться в навчальному тексті. Виокремивши ці форми, учень повинен був

співвідносити їх з формами *imperativo*, вже вивченими раніше, далі перейти до вправи на розуміння тексту, за яким посліднують ще два кроки: сформулювати самостійно правило дієслівної форми *Modo Subjuntivo* з опорою на форми, що раніше зустрічалися в тексті, а потім створити міні-дискусію в парах з метою уподібнити ситуацію реальному життю, де потрібно захищати свою думку і розуміти опонента.

У кваліфікаційній роботі було виділено критерії до високого та середнього рівня знань учнів старших класів щодо використання *Modo Subjuntivo*.

На основі отриманих даних за контрольною роботою №2 було визначено, що після використання вправ для автономного навчання граматики іспанської мови рівень розвитку вмінь учнів 10-А класу використовувати *Modo Subjuntivo* значно виріс.

Отже, проведене дослідження підтверджує той факт, що застосування вправ для вивчення *Modo Subjuntivo* за умов автономної діяльності учнів у старшій школі допомагає сформувати у них розуміння про використання цього способу дієслова та швидко оперувати отриманою інформацією у процесі комунікативної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бельо, Андрес // Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона : в 86 т. (82 т. и 4 доп.). СПб., 1890 -1907. 327 с.
2. Бондаренко А. В. Теория функциональной грамматики. Темпоральность. Модальность. Ленинград. : Наука, 1990. 292 с.
3. Борисенко И. И. Практикум по грамматике испанской разговорной речи. Москва : Высшая школа, 1987. 199 с.
4. Бурсье Э. Основы романского языкознания. Москва, 1952. 672 с.
5. Васильев Л. М. Модальные слова в их отношении к структуре предложения. *Уч. зап. Башкирского у-та. Серия филолог.наук.* Уфа : Наука, 1973. вып.74, №25. 230 с.
6. Васильева-Шведе О. К. Теоретическая грамматика испанского языка. Морфология и синтаксис частей речей. Москва : Высшая школа, 1990. 398 с.
7. Ваулина С. С. Модальность в языке и речи : новые подходы к изучению. *Материалы Калининградской междунар. научной конф.* Калининград : Российский государственный университет им. И. Канта, 2008. С. 28 - 32.
8. Виноградов В. В. О категории модальности и модальных словах в русском языке. Москва : Учпедгиз, 1967. 320 с.
9. Виноградов В. В. Русский язык. Москва : Труды ин-та рус.яз. АН СССР, 1947. 320 с.
10. Виноградов В. С. Грамматика испанского языка. Москва : Высшая школа, 1978. 292 с.
11. Вишневская В. Н. Структура и семантика конструкций с модальными глаголами в современном испанском языке : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. филолог.наук: спец. 10.02.05 «Романские языки». Киев, 1987. 19 с.
12. Воркачѳв С. Г. Модальные слова рациональной оценки современного испанского языка : автореф. дис. на соискание ученой степени д-ра филолог.наук : 10.02.05 «Романские языки». Москва, 1976. 25 с.

13. Гордон Е. М. Грамматика современного английского языка. Москва : Высш. школа, 1980. 335 с.
14. Грудзінська Г., Живот-Чабрик М. Інтенсивний курс іспанської мови. Тернопіль: Богдан, 2012. 244 с.
15. Дійсний спосіб. Філологія. Харків : Вид-во НУА, 2018. 84 с.
16. Іноземна мова (іспанська) : метод. рек. для студ.1 курсу, які навчаються за спец. 8.030507 – Переклад (кредит.-модул.система). Харків: Вид-во НУА, 2009. 36 с.
17. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 10 – 11 класи.
URL:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/2018-2019/inozemni-movi-10-11-19.09.2017.pdf>.(дата звернення: 12.12.2020).
18. Ніколаєва С. Ю. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. Київ : Ленвіт, 1999. 320 с.
19. Ніколаєва С. Ю. Практикум з методики навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. Київ : Ленвіт, 2001. 296 с.
20. Ніколаєва С. Ю. Практикум з методики навчання іспанської мови. 1ч. К Київ : Ленвіт, 1998. 44 с.
21. Ніколаєва С. Ю. Практикум з методики навчання іспанської мови. 2ч. Київ : Ленвіт, 1999. 36 с.
22. Новикова В. И. Учебник испанского языка. Москва : Высшая школа, 1977. 302 с.
23. Олійник А.М. Основна іноземна мова (іспанська): навчальний посібник для формування комунікативної компетенції у студентів освітнього рівня «бакалавр» професійного спрямування «Мова і література (іспанська)». Запоріжжя: ЗНУ, 2015. 75 с.
24. Падучева Е. В. Вид, модальность и отрицание: корпусные исследования. Москва : Российская академия наук, 2007. С.1 - 5.

25. Патрушев А. И. Учебник испанского языка. Москва : ЧеРо, 2003. 256 с.
26. Сінченко Є. І. Іспанська мова: тексти для читання та аудіювання. Методичні рекомендації до вивчення іспанської мови. Луцьк, 2016. 62 с.
27. Сінченко Є.І. Encanto. Практичний курс іспанської мови. Луцьк:СНУ імені Лесі Українки, 2014. 264 с.
28. Скибицька Н. В. Роль прислівника у вираженні епістемічної модальності. *Мовні і концептуальні картини світу*. Київ: Логос, 2002. Вип. 7. С. 455 - 462.
29. Словник лінгвістичних термінів. Київ : Вища школа, 1985. 235 с.
30. Стратегия учебной автономии при преподавании испанской грамматики (MODO SUBJUNTIVO) [Электронный ресурс] : учебное пособие для студентов романо-германского отделения / Е. А. Юдина ; Сарат. гос. ун-т им. Н. Г. Чернышевского, Ин-т филологии и журналистики. Саратов : [б. и.], 2014. С.1 - 8.
31. Сысоев П.В. Методика обучения иностранному языку с использованием новых информационно-коммуникационных Интернет-технологий: учебно-методическое пособие для учителей, аспирантов и студентов. Москва : Глосса-Пресс, 2010. 182 с.
32. Українська мова. Енциклопедія. Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2000. 540 с.
33. Устинова Р.Ф. Сборник упражнений по грамматике испанского языка. Фонетика и морфология. Днепропетровск: Национальный горный университет, 2011. 438 с.
34. Ahern A. El subjuntivo: contextos y efectos. Madrid : Arco/Libros, 2008. 95 p.
35. Antonio de Nebrija. Gramática de la lengua castellana. Madrid 1980. 290 p.
36. Bassols de Climent M. La calidad de la acción verbal en español. Madrid, 1951. 235 p.

37. Benveniste, E. Problemas de lingüística general II, México, Siglo XXI, 1987. 209 p.
38. Borrego J. El subjuntivo, valores y usos. Madrid: Sociedad General Española de Librería, S.A., 1986. 270 p.
39. Boullal K. Tiempos del subjuntivo. Universidad de Granada, 2006. 397 p.
40. Cebrian J.C. Gramática de la Lengua Castellana. Paris: La Real Academia Española, 1851. 338 p.
41. Donaire M.L. Subjuntivo y polifonía (español, francés). Madrid : Arrecife, 2001. 112 p.
42. García Yebra, V. Claudicación en el uso de las preposiciones. Madrid, Gredos. 1988. 288 p.
43. Gili Gaya S. Curso superior de sintaxis española. Barcelona, 2003. 16a ed. p. 352.
44. González Hermoso, Sánchez Alfaro Curso práctico. Практический курс испанского языка. Упражнения. Уровень 3. Киев: Методика, 1998. 144с.
45. Gramática descriptiva de la lengua española. Madrid: Espasa, 1999. 323 p.
46. Hermoso A. González, Cuenot J. R., Alfaro M. Sánchez. Curso práctico. Gramática de español lengua extranjera / Alfredo González Hermoso, Cuenot J. R., Maria Sánchez Alfaro. Madrid : Edelsa, 1998. 272 p.
47. Llorach A. Gramática de la lengua española/ Emilio Alarcos Llorach. Real Academia Española. Colección Nebrija y Bello. Madrid: Espasa Calpe, 1994. 406 p.
48. Sastre Ruano M. El subjuntivo en español. Salamanca Ediciones Colegio de España, 1997. 403 p.
49. Solís Evangelina M. P. Contacto y cambio lingüístico: El modo subjuntivo en el español de Los Angeles. Tesis doctoral. Universidad de Granada, 2005. 392 p.

50. Matte Bon Francisco. Gramática comunicativa del español. Nueva edición revisada. Madrid EDELSA Grupo Didascalia, S.A., 2003. 379 p.

Додаток А
Контрольна робота № 1

1. Сформулюйте Modo Subjuntivo на основі запропонованих фраз:

Modelo: *Quiero que me ayudéis a terminar esto.*

Ayudadme a terminar esto.

1. Te pido que tengas paciencia con el niño.
2. Necesito que ustedes asistan a la reunión.
3. No quiero que te quedes de pie. Es mejor que te sientes.
4. Tienes que hacer lo posible para ayudarle económicamente.
5. Te digo que te vayas ahora mismo.
6. Le pido que responda a mi pregunta.

2. Складіть речення з дієсловами *querer, desear, pretender* :

Modelo:– *Espéreme usted aquí.*

– *Quiero que usted me espere aquí.*

1. Invitad a vuestros cuñados.
2. Esperadnos en casa.
3. Déjale descansar tranquilo.
4. Tómate estos pasteles, tienen buena pinta.
5. No volváis ahacerlo más.
6. No te preocupes, déjalo para mañana por la mañana.

3. Перекладіть іспанською мовою:

1. Ти хочеш, щоб я розповів правду про твого друга?
2. Ти хочеш, щоб ми прибрали квартиру сьогодні?
3. Ми хочемо, щоб прем'єра відбулася в першій декаді травня.
4. Твої батьки хочуть, щоб ти менше думав про свою хворобу.
5. Ви хочете, щоб Ольга полетіла літаком.
6. Нам дуже хочеться, щоб діти побачили цей спектакль напередодні

Різдва.

4. Складіть речення з дієсловами *pedir, rogar, suplicar*:

Modelo:—*¿Puede usted examinarse hoy? Se lo pido.*

—*Le pido a usted que se examine hoy.*

1. *¿Podéis reformar todos los muebles de la cocina? Os lo suplico.*
2. *¿Puede usted explicarnos el uso del modo subjuntivo? Se lo rogamos.*
3. *¿Puedes relatarme el último cuento de García Márquez? Te lo pido.*
4. *¿Podéis cortar y regalarnos estas flores? Os lo rogamos.*
5. *¿Puedes quitarte la gorra? Te lo suplico.*
6. *¿Podéis regalarme este libro para la Navidad? Os lo ruego.*

Додаток Б
Контрольна робота №2

1. Сформулюйте Modo Subjuntivo на основі запропонованих фраз:

Modelo: *Quiero que me ayudéis a terminar esto.*

Ayudadme a terminar esto.

1. Os ordeno que salgáis de mi despacho.
2. Quiero que te comportes mejor.
3. Mañana debes levantarte a las siete en punto.
4. Tienes que quedarte un rato más.
5. Queremos que tengas cuidado en el viaje.
6. Quiero que esta tarde seáis amables con la tía Luisa.

2. Дайте відповіді на запитання:

Modelo: – *¿Quieres que haga gimnasia?*

– *Sí, cómo no, hazla. – No, no la hagas*

1. ¿Quieres que friegue los platos?
2. ¿Deseas que limpie la habitación tuya?
3. ¿Pretendes que me marche sin demoras?
4. ¿Insistes que ellos paguen la cuenta?
5. ¿Ordena usted que hagamos gimnasia todos los días?
6. ¿Propone usted que celebremos el aniversario en un restaurante de campo?

3. Заповніть пропуски дієсловами з поля:

DESEOS DE ALGUNAS PERSONAS PARA EL AÑO NUEVO...

traer

recibir

sacar

permitir

ir

montar
regalar
saber
poder
graduarse
conseguir
vivir
buscar

Yo quiero que el año nuevo me _____ muchos regalos. Prefiero _____ muñecas como la Barbie y su novio Ken. Espero _____ buenas notas en la escuela y que la maestra me _____ jugar cuando yo lo desee. Quiero que mi familia y yo _____ de vacaciones al Mediterráneo este verano. También deseo aprender a _____ a caballo y espero que mis padres me _____ uno. Por último, quiero que mis padres _____ que yo los quiero mucho.

Teresita

En este año que comienza, espero _____ hacer muchas cosas: quiero _____ de la Universidad y _____ un buen trabajo. Espero _____ a un lugar tranquilo y _____ en contacto con la naturaleza. Necesito _____ un lugar con estas características debido al estado de mi salud.

Ramon

4. Складіть речення з дієсловами *pedir, rogar, suplicar*:

Modelo:– *¿Puede usted examinarse hoy? Se lo pido.*

– *Le pido a usted que se examine hoy.*

1. *¿Puede usted prestarme sus apuntes? Se lo ruego.*
2. *¿Puede usted enviarle un telegrama mañana? Se lo ruego.*
3. *¿Puedes pagar la cena? Telo pido.*
4. *¿Puedes dejar de fumar? Te lo ruego.*
5. *¿Puedes reservar pasajes para el martes? Te lo pido.*
6. *¿Podéis limpiar la cocina? Os lo pido.*